

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Dispytatio IX. Digressio Theologica. An nostræ Fidei mysteria sint non
tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

N.
610.

sint rationes, quibus negatur: eo modo quo in exemplo, quod in materia iustitiae passim admittitur, in dubio directo, an res sit Petri, vel Pauli, statim pro possidente; ita ut propter rationem reflectentem supra possessionem, quam Petrus habet, & Paulus non habet, decernitur pro Petro, non pro Paulo; licet directe loquendo,

aeque dubium sit, an sit Petri, an Pauli. Idem accidit in casu nostro, in quo accedentibus reflexis principijs, quibus evincitur licitus usus opinionis directe minus probabilis, licet cum sequor, & iudicium illud reflexum, quo licitum iudico usum opinionis directe minus probabilis, non tantum est probabilis, sed moraliter certum.

DISPUTATIO IX.

DIGRESSIO THEOLOGICA.

An nostrae Fidei mysteria sint non tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?

SUMMARIUM.

Occasio huius digressionis, & quid libertas exercitij, & specificationis? n. 1.

N. 1.

OCASIONEM huic digressioni dat mihi, tam id quod diximus pro possibilitate peccati infidelitatis, sive positive, sive negativae, tum id quod diximus contra M. Mercorum supra, ubi responsa Adversariorum retulimus, negantem intellectui habenti evidentiam signorum, seu credibilitatis, negantem, inquam, libertatem exercitij; si enim probaverimus mysteria nostrae fidei non esse evidenter moraliter vera, utique probabimus intellectum esse liberum, tum ut credat, aut non credat nostram fidem, quae est libertas exercitij, tum ut credat nostram fidem, aut ut credat articulos falsos, quae est libertas specificationis; quae utraque libertas exercitij, & specificationis vocari communiter solet contradictionis, & contrarietatis. Hoc autem ipso multo magis vera erit sententia philosophica affirmans, quod intellectus possit assentiri, aut non assentiri, aut assentiri opposito, ex voluntatis imperio, sive sit eque, sive minus credibile, & probabile.

SECTIO I.

Advertenda, & vera sententia.

§. I.

Advertenda.

SUMMARIUM.

Credibile quid? n. 2.

Motiva credibilitatis possunt multipliciter se

habere ad intellectum, n. 3.

Iudicium evidens, & prudens credibilitatis, & credenditatis quid? Ibid.

Falsum, nil credi posse, nisi sit evidenter credibile, n. 4.

Possunt duo contradictoria esse evidenter simul credibilia, non credenda, cur? n. 5.

Evidentia objectiva, alia est absoluta, alia respectiva; quid? n. 6.

Non requiruntur eadem motiva credibilitatis, ut idiota credat, quae ut sapiens credat; DD. n. 7.

M. Soto ait, quod certitudo moralis constatur ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sapientum, n. 8.

Quod uni est evidens, potest non esse alij: acuta paritas Richardi, n. 9.

Quod uni ad certitudinem satis est, non satis alteri, ibid.

Si idiota habere deberet evidentiam absolutam credibilitatis, raro teneretur credere, ibid.

Ut quis teneatur obedire, satis est certitudo moralis, n. 10.

Certitudo moralis saepe ex unius testimonio constatur, ibid.

Valde differunt, est evidenter credibilis revelatio, & mysteria sive evidens revelatio, & mysteria, n. 11.

Certum est nostram fidem esse evidentiâ absolutâ prudenter credibilem, n. 12.

Motiva credibilitatis, & DD. n. 13.

Quid evidentia scientifica stricta? n. 14.

Obiectio, n. 15.

Premisse unde ego infero hanc consequentiam, mysteria sunt prudenter credibilia, ibid.

Principium Ethicae Christianae, n. 16.

Myster.

Mysteria sunt evidenter credenda, cur? num.
17. & 18.

Principium in quo fundatur obligatio operandi honeste, ibid.

Satis est certitudo moralis legis, ut teneat obedire, n. 19.

Quid evidentiā metaphysica, physica, moralis juxta alios? n. 20.

Rejicio, n. 21.

Evidentiā in genere est adeo clara objecti apparentia, ut nunquam falli possit, excludens imprudentem etiam formidinem, n. 22.

Evidentiā metaphysica, & moralis juxta me quid? Ibid.

Evidentiā moralis differt a certitudine morali, quod illa excludit etiam stultam formidinem, hac non nisi prudentem, n. 23.

Diversa est certitudo moralis juxta diversitatem materia, n. 24.

Discrimen inter certitudinem moralem, & evidentiā moralem, n. 25.

Aliud est evidentiā credibilitatis, aliud veritatis, n. 26.

Exemplum Concilij Africani, n. 27.

Tridentinum ait, fidei non posse subesse falsum, ibid.

Probabile, & moraliter certum differunt, & quid utrumque? n. 28.

A morali evidentiā tenet illatio ad moralem certitudinem, non econtra; similiter ab evidentiā veritatis ad evidentiā credibilitatis, non econtra, n. 29.

An non evidentiā veri, & non evidentiā falsi, non valet ad probabilitatem, quia inter evidenter verum, & evidenter falsum mediatur moraliter certum, ibid.

Cur omnes secta comparata cum nostra fide sint evidenter prudenter incredibiles? n. 30.

Argumenta, quae pro nostra fidei credibilitate sunt, opposito modo sunt contra alias sectas, n. 31.

Quatuor nota vera Ecclesiae, n. 32.

Status questionis est de evidentiā credibilitatis absolutā; explico, n. 33.

Per Religionem Catholicam venit hic complexum omnium, sive juris naturalis, sive supernaturalis, quae Religio Romana docet, n. 34.

Licet per me ex evidentiā dicti Divini inferatur evidentiā rei dictae, hic tamen utrumque perinde est, n. 35.

Tenenda semper differentia inter evidentiā moralem, & certitudinem moralem, n. 36.

N. 2. **P**rimum est explicare hos terminos, credibile, prudenter credibile, evidenter prudenter credibile, credendum, evidenter credendum. Credibile est, quod credi po-

test, sicut amabile, & cognoscibile est, quod amari, & cognosci potest: sicut autem amabile sumi potest tum efficienter, seu pro causa, quae potest amare, tum objective, seu pro bonitate movente ad amorem; ita credibile sumi potest tum efficienter pro causa producente judicium credibilitatis, quae est intellectus, species impressa, & similia; tum objective, seu pro motivo talis judicii credibilitatis. Vide P. Suar. d. 2. de Fide sect. 2. n. 8. Possunt autem motiva credibilitatis multipliciter se habere ad intellectum: 1. ita ut sint apta movere illum ad judicium credibilitatis prudenter eliciendum, seu ad actum judicii, quo judico honestum credere hoc; & tunc objectum dicitur prudenter credibile: 2. ita ut moveant ad judicium evidens credibilitatis, seu ad actum evidentem, quo judicem honestum esse credere hoc objectum, & tunc objectum dicitur evidenter prudenter credibile: 3. ita ut sint apta movere non tantum ad judicium evidens prudentis credibilitatis, seu ad actum evidentem, quo judicem honestum esse credere, sed etiam ad evidens judicium credenditatis, seu ad actum evidentem, quo judicem me obligari hic, & nunc credere tale objectum, & tunc objectum dicitur evidenter credendum. Ut enim notat Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. a n. 168. pag. mihi 75. et si Veteres non distinxerint inter credibilitatem, & credenditatem, immò per credibilitatem intellexerint etiam credenditatem, sunt tamen duo diversa, unum enim dicit posse, aliud debere credi. Hinc patet falsum esse, quod docuit M. Mercor. citatus à me sect. 5. §. 1. & impugnatus, qui docuit nil credi posse, nisi sit evidenter credibile; falsum, inquam, est, quia aliud est credibile, aliud evidenter credibile, sicut aliud est amabile, aut verum, aliud est evidenter verum, aut amabile. Rursus falsum est non posse ambo contradictoria esse prudenter credibilia; possunt enim, esto implicet ut ambo sint credenda; immò possunt ambo esse evidenter prudenter credibilia, nisi evidentiā unius tanta sit, ut reddat prudenter incredibile oppositum, ut accidit quoties præter evidentiā credibilitatis datur evidentiā credenditatis, tunc enim oppositum non est prudenter credibile; alias posset prudenter credi à me oppositum illius, quod teneor credere. De cætero posse utrumque oppositum esse simul evidenter prudenter credibile, est adeo certum, ac certum sit, possibile esse Petrum currere, possibile esse Petrum non currere; & ac certum sit duo objecta honesta inter se diversa posse simul esse amabilia.

Secun-

N. 3.
P. Suar.

Caram.

M. Mer.

N. 4.

N. 5.

N. 6. Secundum est evidentiam objectivam motorum aliam dici absolutam, seu speculativam, aliam respectivam, seu practicam, aut subjectivam. Evidentia absoluta credibilitatis, & credenditatis dicitur illa, quæ habet talia motiva, quæ si recte penetrantur, satis sunt respectu cujuscumque intellectus, ut moveant ad judicium evidens prudentis credibilitatis, & credenditatis; ita ut quilibet evidenter judicare possit tale objectum esse credibile, & credendum. Evidentia respectiva credibilitatis, & credenditatis est, quæ nititur talibus motivis, quæ quidem non sunt apta ad generandum in quolibet judicium evidens credibilitatis, & credenditatis; attamen respectu hominis idiotæ satis sunt ut moveant ad dictum evidens judicium credibilitatis, & credenditatis. Si datur evidentia absoluta, res dicitur evidenter absolute credibilis, & credenda à quolibet. Si datur evidentia tantum respectiva, res dicitur evidenter respectivè credibilis, & credenda ab eo, respectu cujus ea motiva pariunt evidentiam credibilitatis, & credenditatis.

N. 7. Porro non requiri eadem fundamenta credibilitatis ut credat idiota, quanta, & qualia ut credat vir doctus, est certum apud P. Suar. T. T. ut in terminis tradunt P. Suar. *dist. 4. de Fide sect. 5. n. 7.* P. Ripald. P. Gaspar. Hurt. *d. 3. diff. 3. §. fatemur*, P. Card. *tom. 4. d. 14. cap. 1. 2. & 3.* P. Moya *tom. 2. tr. 6. d. 5. qu. 2. §. 4. n. 17.* in doctis enim evidentia credibilitatis est ex vi argumentorum; in idiotis autem ex levioribus motivis; ut enim idiota formet judicium evidenter prudens credibilitatis, satis sæpe illi erit testimonium Patris, vel Parochi, vel Concionatoris. Quare non est audiendus Filgueira, qui in *Lucernâ* exponens vigesimam tertiam damnatam ab Innoc. XI. contra bonam Theologiam, ait subiacere damnationi opinionem, quæ asserit in pueris non requiri evidentiam credibilitatis; si enim loquatur de absolutâ, hæc non requiritur, imò hæc non datur, nisi in paucis, pauci enim sunt, qui pleraque, aut omnia credibilitatis motiva pro existentia revelationis considerant, ut dixi in Tract. de Fide: ergo opinio asserens non requiri evidentiam absolutam credibilitatis, non erit subiecta damnationi. Vel loquitur de respectivâ, & hanc Doctores citati non negant, imò aperte asserunt requiri; & ideo Dom. Soto in *4. dist. 27. qu. 1. art. 3. pag. mibi 108.* dixit certitudinem moralem colligendam ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sapientum; ergo non ex iisdem in omnibus. Hoc ipsum patet in evidentia; quod enim uni non

est evidens, est evidens alteri; nam, ut acute Richard. *lib. 1. de Trinitate* scripsit, sunt humani intellectus, sicut & corpori vilis, inter se differentes, ita ut quod unus non attingit, attingit alter, & ideo passim videmus aliquos tradere demonstrationes, quas alij non vident, etiam in rebus abstractis: ita Scotus putat se demonstrare mysterium Trinitatis, immò ejus discipulus Michael de Medina, vir utique doctissimus, *lib. 1. de rectâ in Deum Fide*, Scoti rationes asserat esse analyticas demonstrationes. Hæc Richard. Ut ergo hoc contingit in evidentia, ita multo magis in certitudine; atque adeo quod uni sufficit ad certitudinem, non sufficit alteri, & e contra. Addo etiam Herinx *tom. 3. d. 3. de Fide n. 61.* dicentem, quod in simplicibus satis est ad evidentiam credibilitatis eorum capacitati proportionatam, quod articulus proponatur à Parocho, cui ipsi omnino fidunt: & si contingat proponi simul articulum falsum, verus creditur fide supernaturali, falsus fide naturali. De reliquo, si ut idiotæ credere teneantur, præhabere deberent evidentiam absolutam credibilitatis, vix umquam credere tenerentur, ut bene Herinx; immò neque hoc necessarium est in doctis, ut omnia credibilitatis motiva sciant. Addo certum esse, quod ut quis teneatur parère alicui præcepto, immò ut quis prudentissimè operetur, satis est certitudo moralis, quæ sapissime ab uno solo homine habetur; ita ut adorem Hostiam expositam, satis est prudens de consecratione judicium, quod fundatur in probitate consecrantis; ut venerer patrem, satis est testimonium matris asserentis hunc esse meum patrem; ut absolvam, satis est ut poenitens ex corde dicat se dolere; ut ministrem non jejuno Eucharistiam, satis est si unus doctus Medicus dicat, infirmum morbo lethali correptum. Ex quibus, & alijs exemplis evidenter constat, quod sicut certitudo moralis sæpe ex unius tantum testimonio habetur, & quilibet illi nitens prudenter operatur, immò operari sæpe tenetur; ita etiam Parochi testimonium sæpe facit certitudinem moralem respectu rusticorum, nec aliud motivum habere debet, ut credat.

Tertium est duo esse inter se prorsus diversa: Est evidenter credibilis revelatio Dei, & mysteria, & utriusque existentia. Est evidens revelatio, & mysteria, & utriusque existentia. Nè ergo fiat confusio, fac ut evidentia cadat immediatè supra credibilitatem revelationis, & mysteriorum, non autem supra revelationem, & mysteria: in quo lapsus est P. Eliz. Porro mysteria, & P. Eliz. revela-

revelationem Dei esse evidenter credibilia, & credenda, evidentiâ absolutâ, (nam de respectivâ loquimur, dum explicabimus damnas ab Innoc. inter quas una est, quod ad credendum satis sit probabilis tantum notitia de revelationis credibilitate) id est, tali evidentiâ, ut intellectus quicumque evidenter judicare possit honestum, & obligatorium esse credere illa: est veritas Theologis indubitata; ita P. Suar. d. 4. de Fide sct. 2. n. 4. & sct. 3. & omnes alij cum S. Thomâ 2. 2. qn. 1. art. 4. ad 1. dicente, *Non credent, nisi viderent hoc esse credibile*: ergo est evidens ea esse credibilia. Rursus quod sint evidenter credibilia constat; quia illud est prudenter credibile, quod tot, & tantis fulcitur motivis, ut sint apta quolibet prudentissimum movere ad credendum; ita se habent revelatio, & mysteria; ergo sunt prudenter credibilia. Maior est definitio rei prudenter credibilis. Minor patet motivorum inductione, quæ sunt, antiquitas, veritas, sanctitas, efficacia nostræ fidei, eminentia, & multitudo testium, copia miraculorum, & similia, quibus nostra fides illustratur, ea-que diserto calamo exponunt Doctores Scholastici, & Dogmatici, inter quos P. Valent. C. Bellarm. lib. 4. P. Suar. d. 4. P. G. Hurt. d. 3. diff. 4. P. Hurt. de Mend. d. 21. §. 112. Gonet. P. Maur. P. Ardekin, Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. Fundamento 3. a pag. 73. & lib. 2. Fundam. 46. a n. 2337. Thom. Bzovius, S. Thom. 1. contra Gent. cap. 6. & alij. Similiter quod nostra mysteria non tantum sint prudenter credibilia, sed etiam evidens sit ea esse talia, patet. Illud est evidens evidentiâ scientificâ strictâ, (quæ non est, nisi cognitio certa, & evidens rei per causam) quod per præmissas evidenter continentur causam ipsius conclusionis probatur: sed h. c. propositio, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, est talis; ergo est evidens evidentiâ strictâ. Minor patet; quia præmissæ, quibus ea veritas probatur, sunt istæ: Ea veritas est prudenter credibilis, quæ invincibiliter apparet habere pro se talia motiva, ut quilibet virum prudentem ad sui fidem movere possint: sed hæc veritas, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, apparet habere dicta motiva. Ecce maior est evidens, est enim definitio rei prudenter credibilis ab omnibus admisa. Minor etiam est evidens, nam hoc ipsum apparet: ergo etiam consequentia est evidens.

Dices non esse evidens dari miracula, martyria, sanctitatem supernaturalem: ergo non est evidens mysteria esse credibilia. Sed contra: quia confunditur iudicium reflexum

cum directo. Fateor non esse evidens, sed esse tantum moraliter certum, ea motiva dari: at ego non deduco eam consequentiam, *Ergo mysteria sunt prudenter credibilia*, ex hac minori, *dantur ea motiva*, sed ex hac, *apparet dari*, quæ est evidens. Dico enim quod licet ea non darentur, & ego invincibiliter iudicarem ea dari, adhuc fides esset evidenter credibilis; suppositâ enim eâ cognitione formo syllogismum evidentem; quo modo hoc iudicium, *Hæc Hostia est adoranda*, est evidens, licet præsupponere possit cognitionem falsam, non ut præmissam, sed ut conditionem; ita enim arguo: Hostia, quæ invincibiliter apparet consecrata, ita ut de ejus consecratione prudenter dubitare non possim, est adoranda; hæc ita apparet; ergo est adoranda. Maior est evidens principium Ethicæ Christianæ, adorandum, obediendum, quoties apparet indubitanter existentia consecrationis, & præcepti, de quâ non possum nisi stultè dubitare. Ita in casu nostro: illud est credibile, quod apparet habere talia motiva, de quorum existentia non possum nisi stultè dubitare: fides apparet habere talia motiva; ergo est incredibilis. Utraque præmissa est evidens; ergo etiam consequentia. Cave ergo, ne confundas iudicium de existentia motivorum, quod est tantum moraliter certum, non autem est evidens, immò posset etiam esse falsum, & quod supponitur ut conditio, non ut præmissa, cum præmissis, ex quibus illa conclusio, *ergo fides est credibilis*, deducitur evidenter. Quando ergo dicitur fidem esse evidenter credibilem, est cognitio reflexa, & est idem ac dicere: Mihi, suppositâ morali certitudine de existentia motivorum, est evidens eam esse credibilem.

Demum quod existentia revelationis, & mysteriorum sit non tantum evidenter prudenter credibilis, sed etiam quod sit evidens ea esse credenda, ut omnes docent, patet; quia licet non sit idem credibile, & credendum, ut bene P. Suar. d. 4. de Fide sct. 2. n. 7. & Caram. l. c. lib. 1. pag. mihi 75. nam differunt; attamen eo ipso quod nostræ fidei mysteria sunt evidenter credibilia, sunt etiam evidenter credenda, ut scit S. Thom. 2. 2. qn. 2. licet enim præceptum fidei sit supernaturale, attamen suppositâ credibilitate objecti fidei, ratio naturalis evidenter ostendit objectum illud esse credendum. Quod ergo ea mysteria sint credenda, probatur; quia quilibet tenetur credere suo Superiori loquenti, quoties est evidenter prudenter credibile cum loqui, & non nisi stultè negari potest cum loqui: sed Deum loqui est evidenter

evidenter prudenter credibile, suppositis
motivis credibilitatis, nec nisi per summam
imprudentiam negari potest eum loqui: ergo
quilibet, cognitis motivis per quæ sit
evidenter prudenter credibile Deum loqui,
tenetur credere Deum loqui, & mysteria,
quæ Deus loquitur.

- N. 18. Quod autem evidens sit mysteria nostræ
fidei esse credenda, patet; quia hæc maior,
Quilibet tenetur credere Superiori loquen-
ti, quoties est evidenter prudenter credibile
eum loqui, est evidens; est enim principium
Ethicæ ab omnibus admissum, ut probat C.
de Lugo d. 5. de Fide n. 58. & in eo fundat-
ur obligatio honestè operandi. Ut enim
quis obligetur ex. gr. parere Superiori, cum
revereri, honorare parentes, subvenire pau-
peri, reddere alienum, non est necessaria
evidentia de existentia legis, de legitimitate
Superioris, de paternitate, paupertate &c.
sed satis est evidentia de prudenti credibili-
tate existentia legis, legitimitate Superioris
&c. ita ut non nisi imprudenter dubitare, vel
negare possum, existere legem, legitimum
esse Superiorem &c. ergo ut quis prudenter
operetur, & obligetur ad ita operandum,
non est necessaria evidentia legis, præcepti
&c. sed satis est, quod sit evidenter pruden-
ter credibilis existentia legis, ita ut de eâ
existentia non nisi imprudenter dubitare
possim. Si ergo tenemur legi obedire, quoties
est evidenter credibile eam dari; multo ma-
gis tenemur credere Deo existentiam reve-
lationis, & mysteria revelata, quoties est
evidenter credibile Deum revelasse, & dari
revelationem; licet non sit evidens Dei re-
velatio, & existentia revelationis, quia non
adeest fundamentum prudens dubitandi de
existentia revelationis, & rei revelatæ. Mi-
nor etiam est evidens; est enim evidens,
Deum loqui, esse evidenter prudenter cre-
dibile, nec nisi stultè negari posse Deum lo-
qui. Quod autem dixi, quod ut lex obliget,
satis sit certitudo moralis, certum prorsus est
jam de lege traditâ, & ferè omnium usu ad-
missâ, quàm de lege scriptâ; ut constat ex
Triden. Trid. citato à me d. 3. n. 4. ex solâ enim tra-
ditione constat confessionem mortalis Eu-
charistiæ præmittendam, si potest, ut rectè
Neuff. d. 1. n. 30. & ideo sanctè ab Alex. VII.
damnata fuit, non esse evidens, intellige mo-
raliter, quod consuetudo non edendi ova, & la-
sticina in Quadragesima obliget, etsi enim
evidens non sit, est moraliter certum ex tra-
ditione & usu pro Regionum diversitate.
- N. 20. Quartum est, evidentiam dividi in meta-
physicam, physicam, & moralem; in quam
divisionem sicut omnes veniunt, ita pauci

in definitionem ejusdem, ut videre est apud
P. Val. tom. 4. & P. Petr. Hurt. d. 11. de
Fide, C. de Lugo d. 1. de Fide n. 311. &
316. & d. 2. n. 10. Sunt plerique, qui dicunt
metaphysicam esse, quæ nec supernaturaliter
falli potest, ex. gr. quodlibet vel est, vel non
est physicam, quæ naturaliter falli non potest,
potest tamen supernaturaliter, ex. gr. ignis
applicatus comburitur; moralem, quæ licet si-
ne miraculo falli possit, vix tamen aliquan-
do fallit, ex. gr. tali centies jacti similem
numerum non semper reddunt. Ita C. de
Lugo d. 2. n. 40. & Caram. lib. 4. Theolog. Caram.
Mor. Fund. in Dialecticæ de Non-Certitudi-
ne a n. 340. pag. mihi 131. Sed hæc explica-
tio merito rejicitur qu. 22. de Fide à P. Mau-
ro celebri Aristotelis Commentatore, quia
plura physicè, aut moraliter tantum evi-
dentia nec supernaturaliter falli possunt, ita
cognitio de meâ existentia, quæ cognitio
est tantum physicè evidens; & cognitio de
existentia Romæ, auctoritati tot testium fi-
de dignorum innixa, quæ dici solet (benè
ne, an malè, non disputo) moraliter evidens,
nec supernaturaliter falli possunt: ergo ma-
la est explicatio. Quare alij cum utroque
meo, Romanâ in Universitate, incompara-
bili Magistro P. Nicol. Martinez in r. de
Fide, & P. Mauro l. c. longè melius expli-
cant evidentiam. Dicunt evidentiam in ge-
nere esse tam claram objecti apparentiam,
cui numquam potest subesse falsum; & ra-
tione cujus claritatis excluditur non tantum
prudens, sed etiam imprudens formido; nam
prudens excluditur etiam à certitudine mo-
rali, à quâ tamen non excluditur imprudens.
Ratio est; quia si evidentia posset subesse
falsum, jam non esset evidentia; neque enim
objectum appareret clarè, sed obscurè, ut
patet in omni cognitione falsâ. Deinde di-
cunt evidentiam metaphysicam esse, quæ
fundatur in principiis metaphysicis, nempe
in connexionione essentia cum suis passio-
nibus, & passionum inter se, & contra; phy-
sicam, quæ in principiis physicis, nempe in
experientia, vel connexionione causæ cum ef-
fectu, & contra; moralem, quæ in princi-
piis Philosophiæ moralis, quibus genus hu-
manum in operationibus suis regitur. Nos
ergo in præsentia per evidentiam intelligi-
mus talem apparentiam, quæ ratione suâ
claritatis excludit omnem formidinem non
solum prudentem, sed etiam stultam de op-
posito; ad differentiam certitudinis moralis,
quæ licet excludat omnem formidinem pru-
dentem, non tamen omnem stultam de op-
posito.

Quintum est, certum mihi esse aliud esse
certitu-

certitudinem moralem, seu prudentialem, quæ juxta materiæ diversitatem diversa est, ut bene C. de Lugo d. 1. n. 316. minus enim requiritur fundamentum, ut sim moraliter certus de re facili, quam de difficili; aliud esse evidentiam moralem: evidentia enim moralis supra certitudinem moralem addit veluti visionem connexionis motivi cum objecto; ratione autem talis visionis, seu claritatis, intellectus ne quidem stultè dubitare potest de opposito; quidquid dicat Caram. n. 341. qui vult certitudinem moralem excludere omnem formidinem oppositi, cōfundens illam cum evidentia morali. Idem constat experientia: quilibet enim nostrum est moraliter certus se esse baptizatum, se a tali patre genitum, talem Hostiam esse consecratam; & hoc propter testimonium baptizantis, consecrantis, & matris; nec tamen habet moralem evidentiam eorum, quia de illis objectis potest imprudenter formidare: ergo aliud est evidentia moralis, aliud certitudo moralis.

Sexum est, aliud esse evidentiam credibilitatis, aliud evidentiam veritatis. Patet hoc ratione, & experientia: nam evidentia credibilitatis sumitur ab evidentia motivorum, per quæ res dicitur credibilis; evidentia veritatis non tantum sumitur ab evidentia motivorum, sed etiam ab evidentia connexionis eorum cum veritate rei, quæ dicitur credibilis: sed sæpe accidit, ut habeam evidentiam motivorum, per quæ res dicitur credibilis, & non habeam evidentiam connexionis motivorum cum veritate rei credibilis: ergo aliud est evidentia credibilitatis, aliud evidentia veritatis. Minor probatur: Fac enim, ut plurimi deponant, quod Petrus occiderit Paulum, quem reverà non occidit: ecce est evidenter credibile, quod Petrus occiderit Paulum, non tamen est evidenter verum, immò est falsum, quod eum occiderit: ergo evidentia credibilitatis, & evidentia veritatis sunt inter se valde diversa. Adeit aliud exemplum, quo evidenter ostenditur aliud esse evidentiam credibilitatis, aliud veritatis; nam Concilium Nationale Africanum, cui præfuit D. Cyprianus, existimavit Deum revelasse, quod Hæreticorum filij essent denuò baptizandi: ecce talis revelatio ob auctoritatem integri Nationalis Concilij erat evidenter credibilis, & tamen erat falsa, & supposititia: ergo aliud est evidentia credibilitatis, aliud evidentia veritatis, cum falsum possit esse evidenter credibile, non tamen esse potest evidenter verum. Idem frequenter videre est in idiotis, qui non dubitant esse eviden-

Tom. I.

ter credibile, quod Parochus illis proponit, & tamen sæpe vel ex invincibili ignorantia, vel ex malicia potest proponere falsum; quo casu illud, quod est evidenter credibile, non est evidenter verum, immò est certò falsum. Nota autem quòd athenius rustici nixus revelationi falso apparenti, non est reverà fides Divina, quia, ut ait Trident. sess. 6. cap. 9. *Fidei Divina non potest subesse falsum*; sed est tantum fides Divina putativè, seu quoad moralitatem, reverà autem est fides humana falsa.

Septimum est, aliud est probabile, aliud est moraliter certum. Patet; quia licet moraliter certum, ut opponitur evidenti, dici possit probabile, impropria tamen est locutio; probabile enim, strictè loquendo, non tollit, ut toties dixi, à parte opposita prudentem probabilitatem, sed relinquit totam, quam habet: contra moraliter certum tollit à parte opposita omnem prudentem probabilitatem: ergo aliud est probabile, aliud moraliter certum.

Ex his patet 1. quòd licet valeat consequentia, est moraliter evidens, ergo moraliter certum; non tamen e contra, est moraliter certum, ergo moraliter evidens; quia evidentia moralis includit certitudinem moralem, hæc autem non semper includit illam. Patet 2. quòd licet valeat hæc utraque consequentia, est evidenter verum, ergo est evidenter credibile; est evidenter credibile, ergo non est evidenter falsum; non tamen hæc, est evidenter credibile, ergo est evidenter verum; quia latius patet evidentia credibilitatis, quam evidentia veritatis. Patet 3. non valere hanc consequentiam, hoc nec est evidenter verum, nec evidenter falsum, ergo est tantum probabile; quia inter evidenter verum, & evidenter falsum mediatur non tantum probabile, sed etiam moraliter certum. Patet 4. aliud esse probabile, aliud moraliter certum, aliud moraliter evidens: probabile non excludit à parte opposita omnem prudentem probabilitatem; & ideo in Tract. de Fide docui ad fidem nostram non satis esse probabilem tantum revelationis notitiam: moraliter certum excludit prudentem, non tamen imprudentem partis oppositæ probabilitatem: moraliter evidens excludit etiam imprudentem.

Octavum est, certum mihi esse, quòd omnes aliæ sectæ comparatæ cum nostrâ Religione appareant evidenter prudenter incredibiles; hoc autem, ut rectè P. Ovid. contr. 4. de Fide n. 3. non quia præcisè nostra Religio est evidenter credibilis, aliæ sectæ sunt evidenter incredibiles; hoc enim

Ll argumen-

- argumentum est nullum; ut enim utrumque contradictorium potest esse evidenter probabile, ita & utrumque evidenter credibile: ergo ex eo quod unum sit evidenter credibile, non potest inferri, quod contradictorium oppositum sit evidenter incredibile. Ratio ergo cur consideranti motiva credibilitatis nostrae fidei sint aliae sectae evidenter incredibiles, est; quia argumenta, quae sunt pro credibilitate nostrae fidei, opposito modo sunt contra alias sectas; haec enim continent plura evidenter falsa, & turpia; nam Athei Deum negant; Pagani, si sunt Gentiles, Deum multiplicant; si Turcae, obsecra docent; Heretici in Deum blasphemant, Dei providentiam, aliaque attributa negant, demum animos in vitia laxant, nullumque recentent verae virtutis cultorem, & nulla vera miracula; adeo ut omnes aliae sectae careant quatuor illis notis, quae in Symbolo Nicano verae Ecclesiae tribuuntur, quod sit Una, Sancta, Catholica, Apostolica: ergo omnes aliae sectae tam absolute, quam comparative ad nostram fidem sunt evidenter incredibiles, & non nisi imprudenter credi possunt.
- N. 32. His animadversis, status quaestionis non est de evidentiâ credibilitatis practica, qualem damus idiotis, sed de absolute, seu speculative constata ex consideratione omnium, aut ferè omnium motivorum credibilitatis, quibus Catholica Religio insignitur. An Religio Catholica sit non tantum evidenter credibilis, & credenda, ut dixi cum omnibus, sed etiam an ita sit evidenter vera, ut intellectus de opposito ne quidem imprudenter dubitare possit? Nota autem nomine Religionis Catholicae me non intelligere religionem veram, nam evidens est religionem veram esse veram; sed intelligo complexum eorum omnium, tam quae sunt juris naturalis, quam quae supernaturalis, quae Religio Romana docet, an sint evidenter vera, atque adeo, an Religio nostra, quam Catholicam dicimus, sit evidenter vera. Similiter nota me in praesenti non distinguere inter evidentiâ dicti, & evidentiâ rei dictae; quod enim ex evidentiâ dicti Divini inferatur evidentiâ rei dictae, nisi fiat quaestio de voce, defendimus ut certum in materia de Fide; atque adeo in praesenti perinde mihi est, dicere Religionem Catholicam, & mysteria à Deo dicta non esse evidenter vera, ac dicere, non esse evidens Deum ea dixisse, seu revelasse. Demum nota, ne fiat confusio, ut sit ab Adversariis, inter evidentiâ moralem, & certitudinem moralem, (quarum inter se differentiam dedi Not. 5.) nam certitudinem moralem de revelationis, & rerum revelata-
- N. 33. rum veritate non negamus, immò affirmamus esse moraliter certum, quod detur revelatio, & mysteria revelata, & esse moraliter certum esse vera; negamus tamen dari evidentiâ moralem de veritate revelationis, & mysteriorum, exclusivam non tantum formidinis prudentis, quam etiam excludit certitudo moralis, & haec satis iuxta nos est, ut illam excludat, sed etiam exclusivam formidinis imprudentis, & stultae.
- N. 34. §. II.
Vera sententia.
- SUMMARIUM.
- DD. tuentes nostram fidem esse evidenter veram, n. 37.
Non est evidens evidentiâ morali excludente omnem etiam stultam formidinem, vera esse nostrae fidei mysteria, & revelationem: DD. n. 38.
Quia non esset necessaria pia affectio, nec fides esset libera, nec egeret imperio, n. 39.
Est certum ex S. Aug. quod fides egeat eo imperio, ibid.
Cur pia affectio ad actum fidei requiratur? à n. 40.
DD. ibid.
Videtur certum post 19. damnatum ab Innoc. n. 41.
Aliae rationes, ibid.
Nullus actus evidens est à voluntate liberâ, n. 43.
Pia affectio supplet effectum evidentiâ, ibid.
Licet, ut teneat obedire, vel credere, debeat praeceptum, & mysterium esse evidenter credibile, non tamen debet esse evidenter verum, sed satis certitudo moralis de existentia praecepti, & mysteriorum, n. 44.
Nec stulte dubitare possum de credibilitate, & credenditate possum stulte de veritate, num. 45.
Obiectio, & solutio, n. 46.
Sciens, & credens ex S. Thom. diverso modo liberi & sciens est tantum liber considerare motiva, ijs tamen consideratis necessitatur ad assensum; credens adhuc consideratis motivis non necessitatur ad actum fidei, n. 47.
Intellectus à solâ evidentiâ, etiam absente discursu, necessitatur ad assensum, n. 48.
Certitudo moralis confunditur à P. Eliz. cum evidentiâ morali, n. 49.
Licet comparando motiva revelationis cum motivis Romae, illa sint maiora, quam haec, non tamen si qualibet motiva cum suo objecto comparentur: Explico, n. 51.
Oritur à voluntate, quod Fidelis sit paratus negare

gare potius Romam, quam fidem, n. 52.
 Plus convincitur intellectus ab uno motivo clarè
 proposito, quam a centum obscure propositis,
 ibid.
 An Roma existentia sit moraliter evidens? à n.
 50. ad 53.
 Hoc ipso, quod fides à male viventibus negetur,
 sit, non esse evidentem, sed egere pià affectio-
 ne, n. 54.
 Est moraliter certa existentia revelationis; cur?
 n. 55.

N. 37. P. Gran. Ater Gran. tr. 2. de Fide d. 4. n. 2. docet Religionem nostram esse evidenter moraliter veram, quia longè firmiora habet credibilitatis motiva, quam habeat existentia Romæ respectu eorum, qui eam non videntur. Idem sentire videtur P. Gaspar. Hurtad. d. 3. de Fide diff. 4. §. addimus, utens eodem exemplo, licet videatur non loqui de evidentiâ excludente omne dubium, hoc enim componi posse cum fide asserit d. 3. diff. scilicet. 3. §. Et ad rationem; quare citandus est potius pro sententiâ opposita, præcipue cum diff. 8. §. 2. asserat, quod plures negant ne quidem in Prophetis evidentiam, sed tantum certitudinem moralem revelationis. Verumtamen sententiam asserentem nostram mysteria esse evidenter vera, prolixo calamo lectus est P. Eliz. (quem laudat P. Thyrsus diff. 3. n. 23. dicens, latè, & nervosè hoc probare) in suo libro de Formâ inveniendæ veræ Religionis, præcipue qm. 19. & 20. Sed hæc sententiâ dictis Doctoribus an- niosior est, nam quidam Franciscus de Marchia impugnatus à Gregor. qm. 1. Prol. art. 4. O chamo qm. 3. P. Suar. d. 6. de Fide sect. 6. n. 2. P. Ovied. contr. 5. de Fide n. 47. ille, inquam, Franciscus voluit non tantum solam revelationem, sed etiam mysteria fidei esse evidentiâ; quod licet P. Gran. & P. Eliz. negent, volunt enim res à Deo dictas non esse evidentes, sed solam revelationem; attamen inconsequenter, ut dixi ad finem §. antec. quia ex evidentiâ dicti Divini infertur evidentiâ rei dictæ à Deo.
 N. 39. P. Suar. C. de Lugo. Prima conclusio: Non est evidens evidentiâ morali strictâ excludente omnem etiam stultam formidinem de opposito, vera esse nostræ fidei mysteria, & revelationem. Ita omnes Doctores cum P. Suar. d. 3. de Fide sect. 8. num. 5. dicente, sententiam negantem evidentiâ revelationis esse de fide, & experimento cognitam; C. de Lugo d. 2. de Fide n. 40. qui ait, modum loquendi, quo P. Granado utitur, esse singularem, & in rigore falsum, & non nisi de voce, quatenus latius extendit vocem evidentiæ moralis ad
 Tom. I.

certitudinem moralem; M. Joan. à S. Thom. d. 2. art. 3. Pontius in Cursu Theologico d. 8. n. 21. Matrius d. 6. n. 292. P. Gaspar. Hurtad. d. 3. diff. 3. §. Et ad rationem; & d. 6. diff. 6. Emin. Aguir. tom. 1. in S. Ansel. d. 9. n. 58. M. Hozes pag. 165. n. 4. & 5. Filgueira in Lucernâ ad 19. damnatam, P. Pet. Hurt. P. Ripald. P. Ovied. P. Bernal, Herinx tom. 3. d. 3. de Fide qm. 6. ait evidentiâ credibilitatis non generare evidentiâ rei creditæ, aut revelationis, quia ea motiva non habent evidetem, & necessariam connexionem cum revelatione, & re creditâ.

Probatur: Si esset moraliter evidens evidentiâ strictâ excludente omnem etiam stultam formidinem de opposito, mysteria nostræ fidei esse vera, non esset necessaria ulla pia affectio ad credendum: si autem hæc pia affectio non esset necessaria, non esset nobis liberum, & meritorium credere mysteria nostræ fidei; nec ullus eâ evidentiâ munitus posset ea mysteria negare: siquidem vero evidenti intellectus necessario assentitur; evidentiâ enim strictâ est talis apparentia objecti, ita convincens intellectum, ut sine ullo voluntatis imperio intellectus feratur in assensum: eo modo, quo, si hæc propositio, *Cæsar fuit Roma*, est moraliter evidens, (dico, si est, nam an sit, nec ne, non disputo) à nullo quantumvis malè affecto negari potest, nec intellectus aliquo eget voluntatis imperio, ut ei assentiatur, nec potest ne quidem stultè de eâ dubitare; sed est certum nos posse de mysterijs fidei stultè dubitare; & intellectum egere piâ affectione, & voluntatis imperio, per quod captivetur; & nobis liberum, & meritorium esse, positis motivis credibilitatis, ea credere, aut non credere, & ideo tr. 26. in Joan. dixit S. August. *Multa facere potest homo nolens, credere autem non potest, nisi volens*; ergo mysteria fidei non sunt evidenter vera evidentiâ strictâ exclusivâ omnis etiam stultæ formidinis de opposito. Maior est omnino certa; nam intellectus rapitur ab evidentiâ objecti. Minor etiam est apud T. T. indubitata, nam voluntas fidem supernaturalem, seu salutarem constitui in ratione liberi, & meritorij per præviâ piâ affectiōem supernaturalem, ut videre est apud Matrium d. 6. qm. 8. qui hoc diligenter expendit, M. Gonet. d. 6. art. 1. P. Ripald. d. 16. de Fide n. 2. Filgu. l. c. P. Ovied. 1. 2. tr. 7. contr. 6. n. 39. & apud illum P. Suar. d. 8. de Fide sect. 7. P. Torres 2. 2. d. 25. dub. 3. P. Molina in Concordia d. 14. art. 13. & communiter Doctores cum S. Thomâ 2. 2. qm. 2. & 6. immò præcipue S. Thom. ratio, quâ Franc. de Marchia ductus fuit ad
 Li ij negan-

M. Joan. à S. Thom.
 d. 8. n. 21.
 Pont.
 Matri.
 P. Gaspar.
 Hurtad.
 C. Agui.
 Hozes.
 Filgue.
 P. Ripald.
 P. Ovied.
 P. Bern.
 Herinx.

N. 39.
 N.
 40.
 S. Aug.
 N.
 40.
 S. Aug.
 Matri.
 M. Gon.
 P. Rip.
 Filgu.
 P. Ovied.
 P. Torres.
 P. Mol.
 S. Tho.

negandum necessariam esse voluntatis determinationem ad credenda fidei mysteria, fuit, quia supposuit ea esse evidētia. Verumtamen hodie certum videtur eam determinationem requiri, quia 19. ex damnatis ab Innoc. XI. erat, *Voluntas non potest efficere, ut assensus sit in se ipso magis firmus, quam mereatur pondus rationum*: ergo vera est contradictoria, Voluntas illud facere potest: ergo mysteria non sunt evidētia. Sicut enim nūllus evadit Mathematicus, aut Philosophus, nisi volens, quin omnis notitia veri obicuri a voluntate imperatur; ita cūm fidei actus sit notitia veri obicuri, consequenter praequirat actum voluntatis, a quo imperetur; quod voluntatis imperium dicitur pia affectio, vel affectus credulitatis, vel fides affectiva; & ideo S. Aug. lib. de utilitate credendi cap. 11. dixit: *Duae personae sunt in religione laudabiles; una eorum, qui eam invenerunt; alia eorum, qui studiose inquirunt*: & C. Caiet. dixit, *Lumen fidei esse lumen intellectus, ut moti a voluntate*; & Trident. sess. 6. cap. 6. ait: *Disponuntur ad ipsam fidem, dum excitati gratia Dei, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, & promissa sunt*: ergo per Tridentinum Fideles per hanc libere moventur in Deum: ergo non datur evidētia necessitans ad fidem. Addo, quod cūm fides salutaris disponat moraliter per modum meriti congrui, (dico moraliter, nam gratia non exigit dispositionem physicam, cūm gratia detur etiam in infantibus baptizatis absque fide actuali) omnis autem actio meritoria ut talis debeat esse a voluntate libera, nam meritum strictē sumptum praesupponit libertatem, consequenter fides salutaris in ratione liberi, & meritorij constituitur per actum liberum voluntatis: sed nullus actus evidens est a voluntate libera: ergo cūm actus fidei sit liber, non est evidens: ergo mysteria nostrae fidei non sunt evidenter vera. Plura de fide intellectuāli, & affectivā lege apud Magist. Joan. a S. Thom. d. 3. Gonet. loc. cit. Mastrium loc. cit. P. Ripald. l. c. P. Amicum d. 10. sess. 5. Pontium d. 28. & alios passim, convenientes in hoc, quod pia affectio requiritur, ut suppleat defectum evidētia obiecti; quatenus sicut evidētia, ita pia affectio determinat intellectum, ut assentiatur per fidem, non quidem Primae Veritati, hanc enim evidenter cognoscit; sed Primae Veritati obscurē revelanti obiecta credenda.

Confirmo 1. quia haec evidētia stricta mysteriorum non est necessaria ad credendum; sicut enim ut teneam obedire praecepto

Ecclesiae, aut Regis circa auditionem sacri, aut non ferenda arma, satis est mihi, ut sit evidenter credibile existere illud praeceptum, ita ut de ejus praecepti existētia non possim prudenter, licet possim stultē dubitare, satis est certitudo moralis, non autem necessaria est evidētia de existētia praecepti, ut dixi §. 1. Not. 3. ita a pari ut teneam credere revelationem, & mysteria, non est necesse ut evidenter cognoscam illam, & haec verē existere, sed satis est ut appareant evidenter credibilia, & credenda, ita ut de mysteriorum veritate, & revelationis existētia non possim nisi stultē dubitare.

Confirmo 2. quia sicut credibilitas, & credenditas mysteriorum apparent evidenter, nō possum ne quidem stultē dubitare de eorum credibilitate, & credenditate; ita vice versa, quia possum stultē dubitare de existētia revelationis, & mysteriorum, sequitur eorum existēntiam non apparere evidenter.

Dices 1. quod sicut res fidei, juxta nos, N. sunt evidenter credibiles, & credendae, adhuc tamen totum hoc negari potest a quolibet, qui negare velit; ita etiam licet res fidei a quolibet malē affecto negari possint, non sequitur eas non esse evidentes. Sed contra 1. quia credibilitas, & credenditas ab eo tantum negari possunt, qui non habet evidēntiam, nec ea penetrat, non autem ab eo, qui habet, & penetrat motiva; sed ferē omnes T. T. adhuc posita hac evidēntia veritatis ab Adversariis introducta, dicunt me posse rebus fidei non assentiri, & liberum esse cuique Fidei assentiri, aut non assentiri rebus fidei: ergo licet detur evidēntia credibilitatis, non tamen evidēntia veritatis mysteriorum. Contra 2. quia ut scit S. Thom. 2.2. qu. 2. art. 9. ad 2. diverso modo nobis liberum est credere, vel non credere mysteria, ac sit liberum scienti assentiri, vel non assentiri veritati scitae: licet enim tam credens mysteria, quam sciens rem scitam, sint quoad hoc liberi, quatenus uterque liber est applicare animum ad consideranda motiva rei scitae, & rei creditae; differunt tamen, quatenus sciens non est liber post considerationem motivi assentiri, vel non assentiri rei scitae, quia cognoscitur evidenter connexio motivi cum re scita; suppono enim esse evidenter hanc connexionem, ut certum est; credens autem adhuc post considerationem motivorum credibilitatis liber est ad assentiendum, vel non assentiendum, immo ad dissentiendum rei creditae, quia non est evidens connexio eorum motivorum cum revelatione, & rebus revelatis: ergo paritas est contra P. Eliz.

Dices

N. 48. Dices 2. verum esse, datā revelationis evidentiā, si intellectus procedat scientificē, seu per discursum, cogit ad assensum rei revelatæ, non tamen si per modum fidei procedat. Sed contra; quia ubi etiam non est discursus, intellectus cogitur ad assensum ab evidentiā; immo etatenus discursus cogit ad assensum, quatenus datur saltem evidentiā illationis, positis talibus præmissis jam præacceptis, licet non detur evidentiā materiæ: ergo si fides discurret, si non, ad summum sequitur, quod non detur evidentiā mysteriorum scientifica, seu per medium intrinsecum; non autem quod non detur evidentiā mysteriorum sine discursu, seu per medium extrinsecum, ut latè dixi *Tr. de Fide*, ubi de evidentiā in attestante.

N. 49. Dices 3. non esse de ratione evidentiæ moralis, ut cogat intellectum ad assensum sine formidine, secluso voluntatis imperio; sed satis, ut sit talis apparentia, quæ accedente voluntatis imperio trahat ad assensum sine formidine. Sed contra; quia, ut dixi, quæstio non erit de re, sed tantum de voce. Non erit de re, quia Adversarij nobiscum conveniunt, quod non detur talis apparentia revelationis, quæ convincat intellectum ad assensum revelationis, ita ut nec stultè possit formidare: ergo tota quæstio erit de voce, quatenus apparentiam, quæ non convincit intellectum, sed relinquit in intellectu potentiam ad stultam formidinem, nos vocamus certitudinem moralem; Adversarius autem vocat evidentiā moralem: ergo Adversarius saltem irregulariter loquitur, quia recedit à communi usu loquendi omnium TT. & ideo ego, ut omnem de voce litem dirimirem, expressè in conclusione dixi, *mysteria fidei non esse vera evidentiā excludente omnem etiam stultam formidinem de opposito, seu non ita esse evidenter vera, ut sunt evidenter credibilia.*

N. 50. Dices 4. ad moralem evidentiā satis esse, ut talis de revelationis existentiā detur apparentia, qualis de existentiā Romæ; sed datur, immo maior; maiora enim sunt motiva credendi revelationis, quàm Romæ existentiam: ergo cum de existentiā Romæ detur evidentiā moralis, multò magis de existentiā revelationis. Sed contra 1. quia vel respectu eorum, qui Romam non viderunt, datur evidentiā moralis de existentiā Romæ, vel non? Si non datur; ergo paritas est contra Adversarium. Si datur; ergo sicut de existentiā Romæ, ne quidem stultè possum formidare, ita nec de existentiā revelationis; sed de hac possum stultè formidare: ergo non datur evidentiā moralis de existentiā

Tom. I.

revelationis. Contra 2. quia licet comparando motiva pro existentiā Romæ, cum motivis pro existentiā revelationis, hæc sint longè maiora, quàm illa; adeoque æqualitate rei ad rem, seu Arithmetica, maiora sint fidei, quàm Romæ motiva; attamen si motiva fidei comparantur cum ipsa revelatione, & mysterijs; & motiva Romæ cum Româ, adeoque æqualitate Geometricâ, seu proportionis ad proportionem; tunc dico maiorem habere proportionem motiva credibilitatis Romæ cum Româ, quàm motiva credibilitatis revelationis cum revelatione: co modo, quo oculi Noctuæ maiorem habent proportionem cum lumine lucernæ, quàm comprehendunt, quàm oculi Aquilæ cum sole, quem non comprehendunt; etio longè maior sit acies visualis Aquilæ, quàm Noctuæ: ergo non est mirum, si motiva Romæ evidenter convincunt Romam existere; quia hanc quasi comprehendunt; motiva autem fidei non convincunt existere revelationem, & mysteria revelata, cum hæc sint summe obscura, & supernaturalissima, & omnem caput excedat; certum enim est, quod æqualis autoritas movens ad credendum rem facilem, non est satis ad difficilem. Contra 3. quia ut rectè C. de Lugo, licet Fidelis paratus sit potius negare Romam, quàm revelationem, hoc oritur ex imperio voluntatis, à quo intellectus captivatur, non ex objecto convincente intellectum ad assensum; & ideo cessante imperio incipit intellectus dubitare de rebus fidei, non de existentiā Romæ: ergo maior est apparentia pro Româ, quàm pro revelatione. Hæc autem maior apparentia non oritur ex eo, quod motiva fidei sint minora, sunt enim maiora, sed quia minùs clarè proponuntur, quàm motivum pro Româ. Certum autem est, quod intellectus magis convincitur ad assensum à maiori claritate unius motivi, quàm ab obscuritate plurium motivorum, ut patet, nam unum motivum evidenter propositum demonstrat conclusionem; centum motiva probabiliter proposita non demonstrant: ergo optimè dici potest, ut plerique dicunt, dari evidentiā moralem de Româ, non de revelatione; unde P. Koninck *d. Tr. de Fide dub. 1. n. 44.* & P. Ovied. *Contr. 5. de Fide n. 53.* aiunt, dici potius debere, dari scientiam, vel evidentiā, quàm fidem de existentiā Romæ; non autem dici potest dari scientiam de revelatione. Addit Pontius in *Cursu Theologico d. 28. n. 21. ad finem*, quod si aliqui docti non crederent Romam existere, ut plures docti Hæretici, licet imprudenter negant fidem esse veram, tunc

Ll iij non

N.

51.

N.

52.

C. de

Lugo.

N.

53.

P. Ko-

n. n.

P. Ovied.

Pontius

non esset moraliter evidens Romam existere.

N. 54. Dices 5. ideo facile negari revelationem, quia revelatio malè viventibus, magnum affert incommodum. Sed contra; ergo hæc propositio, *Nostra religio est vera*, non est evidens, quia ejus alienius pendet à pià voluntatis affectione, quàm malè vivens carere vult: sed nullus assensus pendens immediatè à pio voluntatis affectu est evidens; evidentia enim antevertit voluntatem, & ratione suæ claritatis convincit intellectum: ergo &c.

N. 55. Secunda conclusio: Datur tamen certitudo moralis de existentia, & veritate revelationis, & mysteriorum.

Patet; quia toties datur certitudo moralis de aliquo, quoties intellectus habet adeo grave fundamentum, ut non possit prudenter dubitare de opposito: sed fideles considerantes motiva credibilitatis habent tale fundamentum, ut non possint prudenter dubitare de opposito, seu de non existentia, & non veritate revelationis, & mysteriorum: ergo. Quia autem intellectus non cognoscit evidenter connexionem inter motiva credibilitatis, & existentiam revelationis, ideo non habet evidentiam, sed tantum certitudinem moralem de existentia revelationis.

SECTIO II.

Solvuntur argumenta.

§. I.

Precipuum argumentum.

SUMMARIUM.

Ait P. Eliz. si Deus est providus, religio vera ab omnibus sincere querentibus debet esse invenibilis; hæc autem esse non potest, nisi omnium credibilissima, n. 56.

Quia Deus non potest omnes homines decipere, n. 57.

Dictum Richardi, ibid.

Quia est evidens aliquam religionem esse necessariam ad salutem, n. 58.

Solutio P. Mauri: rejicitur, n. 59.

Solutio P. Martinez, qua concedat, qua neget, n. 60.

Solutio Neotericorum à n. 61.

Non est evidens, quod religio vera, nisi sit saluti necessaria, debeat esse omnium probabilissima; cur? Ibid.

Non repugnat evidenter, quod homo sit in verà religione, & quod erret in materia religionis, quomodo, n. 62.

Hæc solutio incidit cum priori, n. 63.

Non est questio de veritate, sed de evidentia veritatis, n. 64.

Omnis propositio licet certissima, si non sit evidens, debet in presenti negari, ibid.

Varie solutiones in idem incidunt, n. 65.

Religio omnium credibilissima non potest esse ita falsa, ut non contineat veram ad salutem necessariam, n. 66.

Ut salvetur Dei providentia, satis ut religio sit certo moraliter invenibilis, non autem evidenter, n. 67.

Hoc disjunctum est evidens; Religio vera debet esse, vel omnium probabilissima, vel contenta in probabilissima; non hæc simplex Religio probabilissima est vera, n. 68.

Aliud est, quod vera, & necessaria esse debeat probabilissima, aliud, quod probabilissima debeat esse vera, & necessaria, n. 69.

Inventio debet esse, quæ credat, non quæ sciat, ibid.

Non est evidens, quod Deus permittere non possit, ut omnes fallantur, credendo religionem veram, quæ sit per excessum falsa, n. 70.

Quid necesse ad hæresim formalem, n. 71.

Cur Hæreticus materialis sit, formalis non sit in verà religione? n. 72.

Per me est Hæreticus, qui opinativè tantum assentitur fidei sibi satis proposita. DD. hoc tuentes, & negantes, n. 73.

Non potest ab Hæretico unus articulus credi fide Divinà, non alter, ibid.

Explico dictum Richardi, n. 74.

Satis ut religio necessaria sit certo moraliter vera; vel si debet esse evidenter vera, satis ut vel sit vera, vel contineat veram, licet sit per excessum falsa, n. 75.

Non est evidens omnia motiva esse à Deo, n. 76.

ECCE Achilles Patris Elizaldæ. Est evidens Deum esse providum: ergo est evidens religionem omnium credibilissimam, P. Eliz. & quæ omnes alias reddit evidenter incredibiles, non potest esse falsam; sed est evidens nostram religionem esse talem; ergo est evidens non esse falsam; ergo veram. Prima consequentia probatur 1. quia si Deus est providus, dari debet religio vera, per quam homines salvi fiant, eaque debet ab omnibus sincero corde eam querentibus esse invenibilis; sed hæc respectu hominum prudenter operantium esse non potest, nisi omnium credibilissima; tanto enim quis prudentius operatur, quò sequitur id, quod est credibilius, & credendum; ergo est evidens omnium credibilissimam esse veram. Secundo, quia est evidens, quod si Deus est providus, non potest totum genus humanum in materia religionis decipere; sed deciperet, si omnium

omnium credibilissima, & unice credenda, non esset veram ex una parte precipit, ut credamus, quod est unice credendum, & credibilis; ex alia, si hoc ipsum ceteris credibilis, & unice credendum, esset falsum, Deus esset causa talis erroris, & totum genus humanum deciperet, quia ita res disposuisset, ut qui Deum per veram religionis cognitionem sincere quereretur, tanto magis credendo falsum a Deo recederet, quo magis sequeretur hoc ipsum falsum, quod est credibilis, & credendum; atque adeo cum Richardo lib. 1. de Trinitate cap. 2. quilibet posset Deo dicere, *Domine, si error est, quod credimus, a Te decepti sumus*; quodvis enim te eo modo, quo quaerens eras, credendo religionem omnium credibilissimam, & unice credendam; neque tamen ob hoc ipsum, quia te prudenter quaesivimus, te invenimus: ergo si Deus est providus, religio omnium credibilissima non potest esse falsa. Tertio, quia est evidens aliquam religionem esse ad salutem simpliciter necessariam; sed est evidens nullam incredibilem, & non credendam, si Deus est providus, esse simpliciter necessariam: ergo cum sit evidens omnes alias sectas, immo etiam religionem pure naturalem esse incredibilem, & non credendam, evidens est solam nostram esse simpliciter necessariam; sed evidens est religionem simpliciter necessariam debere esse veram; ergo est evidens nostram esse veram.

N. Hoc argumentum à Dei Providentiâ, & modo, quo usus sum, productum, est omnium robustissimum, cuique plures dari solent solutiones, quas singulatim recolo. Prima est P. Mauri *qm. 23.* qui ait esse quidem cuique credenti evidens, quod nostra religio sit prudenter credibilis subjective, non autem esse evidens, quod sit credibilis objective. Sed contra; quia hæc solutio, ut tollat evidentiam veritatis, tollit absolutam evidentiam objectivam credibilitatis, & concedit tantum subjectivam, seu respectivam, quæ etiam in idiotis datur; cum tamen hic sermo sit, an sit evidens esse veram nostram religionem habenti evidentiam absolutam objectivam credibilitatis, ut dixi *sect. 1. §. 1. Not. 2. & ad finem disti. §.* ergo responsio non tenet. Addo quod hæc doctrina P. Mauri non coheret cum eâ, quam tradit *qm. 32.* in qua negat satis esse evidentiam respectivam.

N. Secunda solutio est P. Nicol. Martinez dividens religionem in necessariam, & non necessariam ad salutem; in falsam impeditivam ultimi finis, & in falsam non impeditivam ultimi finis. Concedit 1. esse evidens,

quod religio ad salutem necessaria debeat esse omnium probabilissima; negat tamen de religione non necessaria. Concedit 2. esse evidens, quod Deus permittere non possit, ut religio falsa impeditiva ultimi finis, sit alijs credibilior, quia sic Deus redderet impossibilem salutem tam ei, qui religionem falsam credit, quam ei, qui eam non credit: credenti, quatenus repugnat, ut eam credens consequatur salutem per religionem falsam impeditivam salutis; non credenti, quia peccaret non credendo religionem falsam impeditivam salutis extens credibilior: ergo est evidens religionem falsam impeditivam salutis non posse esse omnium credibilissimam. Negat tamen esse evidens, licet sit moraliter certum, quod permittere non possit, ut religio falsa non impeditiva salutis sit respectu totius humani generis, omnium credibilissima, & credenda. Ex hoc enim non sequitur Deum non fore providum, sed ad summum non fore adeo suaviter providum, ac si nunquam talem errorem permetteret. Concedit 3. esse evidens, quod quælibet religio vera debeat continere salutem id, quod trahit religio pure naturalis; si enim aliquid huic contrarium continet, erit evidenter falsa. Rursus concedit esse evidens, quod quælibet religio eâ parte, quæ continet doctrinam, & præcepta juris naturalis, sit evidenter vera; negat tamen esse evidens, quod nostra religio eâ parte, quæ continet doctrinam, & præcepta supernaturalia, sit evidenter vera. Rursus negat esse evidens, quod religio supernaturalis sit simpliciter necessaria: vel enim est evidens supernaturalis religionis necessitas ex principiis naturalibus, vel ex supernaturalibus? non ex supernaturalibus; quia existentia religionis supernaturalis attingitur tantum per revelationem obscuram, immo non necessariam; ergo non attingitur evidenter: non ex naturalibus, quia nullum supernaturale est necessario debitum nature: ergo omnia principia naturalia stare possunt sine supernaturalibus: ergo ex nullo principio naturali inferri evidenter potest necessitas, ut existat aliquid supernaturale: aliàs si est evidens, quod naturale esse non possit sine supernaturali, esset evidens repugnare statum pure nature: ergo qui cum P. Elizald. contendit, evidens esse, quod deus in mundo necessitas religionis supernaturalis, verendum nē ad Janenistas accedat. Similiter negat esse evidens, quod omnis religio vera sit ad salutem necessaria, nam lex Hebraica erat vera, nec tamen erat Gentibus necessaria: ergo licet concederetur evidens esse, quod

quod religio necessaria ad salutem debeat esse vera, ita ut nequeat esse falsa ne quidem falsitate speculativa, seu non impediende salutem; non tamen e contra esse evidens, quod omnis vera sit necessaria ad salutem. Denique concedit esse evidentem hanc hypotheticam, *Si est evidens dari religionem supernaturalem, & eam Deus fecit necessariam ad salutem, ea religio est evidenter vera*; quia nulla religio supernaturalis potest esse falsa. Negat tamen esse evidens, quod ea detur, quod ea sit necessaria evidenter. Hæc est summa totius doctrinæ, celebris viri Patris Nic. Mart.

P. Mart.

N.
61.

Tertia solutio, cui alij Neoterici nituntur, procedit per disjunctum. Dicunt 1. esse evidens, quod religio vera esse debeat, vel omnium probabilissima, vel inclusa in omnium probabilissima. Ego tamen puto hoc non esse evidens, nempe quod religio vera, nisi sit ad salutem necessaria, debeat esse omnium probabilissima. Ut enim dixi, Hebraismus erat religio vera; quia tamen non erat Gentibus necessaria, non fuit illis omnium probabilissima. Dicunt 2. esse evidens, quod omnium probabilissima, vel sit ipsa vera, vel includat religionem ipsam veram. Negant autem esse evidens, quod totum genus humanum in materia religionis non possit errare; volunt enim, quod possit esse in verâ religione, & simul possit errare in materia religionis: non enim hæc hypothesis est evidenter impossibilis: Fac enim, ut Deus religionem purè naturalem fecisset necessariam ad salutem; & ex aliâ parte permisisset, ut darentur omnia motiva credibilitatis suadentia mysteria supernaturalia, quæ falsa supponuntur: tunc mundus simul erraret per excessum credendo mysteria supernaturalia, & Deus mundum ad eorum fidem falsam obligasset; & simul non erraret, adeoque esset in verâ religione, credendo legem naturalem contentam in eâ religione supernaturali falsa: ergo Deus permittere potest, ut mundus simul sit in verâ religione, & simul erret in materia religionis, permittendo, ut religio falsa, quæ continet veram, sit omnium credibilissima; eo modo, quo non repugnat, ut Fidelis ex ignorantia invincibili simul sit in verâ religione, & erret in materia religionis, non credendo articulum, quem ex errore putat non revelatum.

N.

62.

P. Mart.

Hæc doctrina si rectè penetretur, tota coincidet cum doctrinâ allatâ ex P. Mart. Idem enim est dicere, religionem omnium probabilissimam debere, vel esse veram, vel continere veram, ac dicere, religionem falsam impeditivam salutis non posse esse omnium credibilissimam; posse tamen falsam

non impeditivam salutis, quia adhuc hæc falsa continet veram.

Ante solutionem adverto 1. non esse in N. præfenti questionem *de esse* propositionum, sed *de modo*, seu de evidentiâ. Quare omnes propositiones, etsi verissimæ, si non sint evidentes, negari animosè debent. Debent enim Adversarij in omni syllogismo assumere præmissas omnino evidentes, non autem tantum certas, & multò minùs probabiles; ut enim non sint evidentes, satis si stultè negari possint. Ideo severè monco, cavendum nè nos veritas, & prudentia fallat; animosè igitur negandæ omnes præmissæ, etsi certissimæ, dummodo non sint evidentes. Similiter adverto plures argumento adducto, & alijs adducendis exhiberi distinctiones, quæ tamen inter se coincidunt. Explico: Religio omnium credibilior non potest esse falsa; nostra est talis; ergo non potest esse falsa. Hoc argumentum ab aliquibus ita distinguitur: Non potest esse falsa, ita ut non contineat veram, concedunt; ita ut contineat veram, negant. Ab alijs ita: non potest esse falsa, id est, debet esse, vel ipsa vera, vel continere veram, concedunt; debet esse ipsa vera, negant. Ab alijs ita: non potest esse falsa speculative quoad aliqua, negant; falsa practice, concedunt; illa enim religio, quæ judicatur prudenter credibilissima, judicatur practice in ordine ad me obligandam vera. Alij ita: non potest esse falsa falsitate impeditivâ salutis, concedunt; falsitate non impeditivâ salutis, negant. Demum alij ita: non potest esse falsa directè, negant; reflexè, concedunt: non est evidens directè religionem omnium credibiliorem esse veram, quia de ejus veritate non habeo evidentiam; est tamen evidens reflexè, quatenus talis est, ut obliget ad eam credendam tamquam veram. Ecce si res seriò ponderetur, omnes distinctiones in idem coincidunt. Tandem advertite me nomine religionis nostræ intelligere complexum eorum omnium, quæ docet, & præcipit.

Ad argumentum, concessio antecedenti, N. distinguo consequens: religio omnium credibilior non potest esse falsa, ita ut nō contineat veram, concedo; ita ut, licet sit per excessum falsa, adhuc tamen contineat veram, nego consequentiam. Est evidens religionem omnium credibiliorem non posse esse ita falsam, ut non contineat veram ad salutem necessariam, quia tunc Deus non esset providus, induceret enim ad errorem retrahentem ab ultimo fine. Non est autem evidens, licet sit moraliter certum, quod religio omnium credibilior non possit esse ita per excessum

cessum falsa, ut simul contineat veram; potest enim; & tunc Deus adhuc esset providus, quatenus credentes religionem per excessum falsam adhuc possent salvari; quia licet ea religio non esset vera, adhuc tamen contineret religionem veram; esto qui eam quoad omnia crederet, crederet aliquid speculative falsum.

Ad 1. rationem dico, quod ut salvetur providentia, satis sit, ut religio sit certo moraliter vera, invenibilis, & discernibilis a falsa; non autem necesse est, ut sit evidenter vera, evidenter invenibilis, & discernibilis a falsa. Duplex enim est inventio, & discernitio; alia, quæ invenio ut sciam quænam religio sit vera; alia qua invenio ut credam: ad illam inventionem necessaria est evidentia veritatis; ad hanc satis est evidentia creditivæ, & credenditatis; inventio enim religionis non consistit in iudicio evidenti de veritate, sed in iudicio evidenti de credenditate religionis veræ. In forma, vel nego absolute requiri evidentiam veritatis, ut providentia salvetur, vel distinguo: si Deus est provius, dari debet religio evidenter vera, aut continens veram, concedo; evidenter vera, nego maiorem, & distinguo minorem: religio vera non potest esse nisi vel probabilissima, vel inclusa in probabilissima, concedo minorem; alter, nego minorem, & consequentiam. Est evidens hoc disjunctum indeterminate, *Religio probabilissima debet esse vel vera, vel continens religionem ipsam veram*: similiter hoc, *Religio vera debet esse probabilissima, vel contineri in probabilissima*. Non est autem evidenter vera hæc propositio simplex, *Religio probabilissima est vera*, plura enim falsa sunt probabiliora veris.

Dices: Est evidens religionem veram esse à viro prudenti invenibilem: sed est evidens à tali viro non esse invenibilem nisi probabilissimam; ergo est evidens probabilissimam esse veram. Similiter est evidens religionem veram, & ad salutem necessariam esse omnium credibilissimam; sed est evidens nostram esse omnium credibilissimam; ergo est evidens nostram esse veram, & necessariam ad salutem. Sed contra; quia neutrum argumentum est in formâ, utriusque enim minor peccat, ergo consequentia non tenet. Ratio est; quia aliud est, quod vera, & necessaria debeat esse omnium probabilissima, quod verum est; aliud, quod probabilissima sit vera, & necessaria; non enim valet conversio, quia latius patet invenibilitas, & credibilitas, quam veritas. Quare hoc modo construenda erant argumenta. Est evidens religionem veram esse invenibilem; est evidens

nostram esse veram; ergo esse invenibilem. Vel ita: est evidens non nisi probabilissimam esse invenibilem; est evidens nostram esse invenibilem; ergo est evidens esse probabilissimam. Vel ita: est evidens religionem veram debere esse omnium credibilissimam; est evidens nostram esse veram; ergo est evidens esse omnium credibilissimam. In formâ distinguo maiorem: Est evidens religionem veram esse à viro prudenti evidenter invenibilem, inventionem quâ sciat esse veram, nego; esse certo moraliter invenibilem inventionem qua credat, concedo maiorem, transcat minor, nego consequentiam. Potest etiam ita distinguui: Est evidens religionem veram, vel continentem veram debere esse evidenter invenibilem, transcat; religionem evidenter veram, nego. Ad alterum transmissa maiori, & minori nego consequentiam.

Ad 2. rationem nego esse evidens, quod Deus permittere non possit, ut totum genus humanum fallatur credendo falsum non impeditivum salutis, seu religionem aliquam, quæ sit per excessum falsa, & simul contineat religionem veram; adhuc enim homines ex errore sibi invincibili credentes talem religionem falsam, quæ tamen simul includeret veram, salvari possent, & essent in verâ religione, licet speculative, quoad aliquid non necessarium ad salutem, errarent; quomodo Fidelis, qui ex errore invincibili credit leve mendacium licere, credit aliquid speculative falsum, & tamen adhuc est in verâ religione.

Dices: Si esset in verâ religione ille, qui crederet eam religionem per excessum falsam, quilibet Hæreticus, quia credit aliqua, quæ vera sunt, esset in verâ religione. Respondeo me supponere, quod arguens loquatur de formaliter Hæretico; quid autem ad hæresim formalem necesse sit, dabit P. Petr. Hurtad. d. 82. sect. 3. & P. Gaip. Hurtad. d. 10. diffie. 5. P. Suar. C. de Lugo, & alij: nam quicumque est materialiter tantum Hæreticus, licet credat plura falsa, quia tamen putat invincibiliter vera, adhuc est in verâ religione, & implicite dicitur credere omnia, quæ tradit vera religio. Hæreticus ergo formaliter talis non est in verâ religione, non quia credit aliqua falsa, sed quia non credit omnia, quæ iudicat esse credenda; & quia credit aliqua, quæ iudicat non esse credenda; ergo non est in verâ religione. E contra, qui præter legem naturalem, quam in nostra hypothese supponimus esse tantum necessariam ad salutem, adhuc crederet mysteria supernaturalia, quæ supponimus falsa, adhuc esset in verâ religione, nec erraret

P. Petr.
Hurtad.
d. 82. sect. 3.
& P. Gaip.
Hurtad.
d. 10. diffie. 5.
P. Suar.
C. de Lugo.

N.
72.

raret peccaminose per defectum, ut Hæreticus, sed inculpabiliter per excessum. In formâ distinguo: qui credit invincibiliter falsum, putans illud esse credendum, & credit omnia alia ad salutem necessaria, non est in verâ religione, nego; qui credit culpabiliter falsum, concedo. An autem sit Hæreticus, qui actu opinativo assentitur rebus credendis, satis sibi à fide propositis, plures affirmant, plures negant, ut legi potest apud P. de la Fuente *disf. 11. n. 31.* Hoc certum, quod qui actualiter formidat, aut res fidei judicat tantum probabiles, Hæreticus est. Similiter certum mihi est, quod Hæreticus non possit credere fide Divinâ unum articulum, & alium discredere, ut bene P. Suar. *d. 7. sect. 4.* & alij; etsi P. Gran. Durand. & P. Gaspar Hurtad. *d. 7. diffic. 5.* oppositum tucantur.

N.
73.
P. de la
Fuente.
P. Suar.
P. Gran.
Durand.
P. Gaspar
Hurtad.
N.
74.
Richar.

Ad celebre Richardi Victorini effatum, dico esse manifestum ex ipso contextu cum loqui de errore conscientie; ait enim: *Utinam attenderent Pagani, cum quantâ conscientie securitate pro hac parte ad Divinum judicium poterimus accedere; nonne cum omni confidentiâ dicere poterimus: Domine, si error est quod credimus (id est, si imprudenter credimus) a Te decepti sumus?* Itaque evidens est, quod Deus ne quidem unum hominem decipere possit errore prudentiali, seu impediendo salutem, & retrahente hominem ab ipso Deo; non est autem evidens, sed est tantum moraliter certum, quod non possit permittere, ut omnes errent errore ipeculativo non retrahente homines à salute.

N.
75.

Ad 3. rationem dico, aliud esse, quod religio ad salutem necessaria debeat esse vera; aliud, quod debeat à nobis evidenter cognosci, quod sit vera. Hoc secundum non est necessarium; satis enim est, ut sit vera, & à nobis cognoscatur certò moraliter vera. Immo nec primum est evidenter necessarium; nam satis est ad salutem, ut religio necessaria, vel sit vera, vel contineat veritates, quæ ad salutem sunt necessariae, licet per excessum esset falsa quoad ea, quæ ad salutem necessaria non sunt; dummodo error ille salutem non impediatur. In formâ concedo aliquam religionem esse ad salutem necessariam; concedo etiam omnem religionem non credendam, non esse necessariam; concedo quoque nostrâ esse in hoc sensu necessariam, seu necessariò credendam; nego autem esse evidenter veram; satis enim est, ut religio ad salutem necessaria sit vel certò moraliter vera, vel si debet esse evidenter vera, satis est ut vel sit evidenter vera, vel contineat evidenter veram, esto sit falsa. Dixi esse ad summum

evidens disjunctum, non autem propositionem simplicem.

Dices: Est evidens motiva credibilitatis esse à Deo: ergo est evidens fidem nostram esse à Deo, & esse veram. Nego antecedens, si de omnibus loquamur, cum non sit evidens dari sanctitatem supernaturalem, miracula, martyria, sed est ad summum moraliter certum. Dein transeat antecedens, nego consequentiam; quia non est evidens ea esse connexa cum mysterijs fidei.

§. II.

Reliqua argumenta.

SUMMARIUM.

Quia est evidens, omne credibile fide Divinâ esse verum, n. 77.

DD. tuentes, & negantes, actum naturalens ferri posse in objectum supernaturale, n. 78.

Omne credibile fide infusâ est verum, non autem putatâ infusâ, n. 79.

Certitudo comparata per rationem evidentem est evidentiâ, non autem per rationem unicè exclusivam formidinis prudentis, n. 80.

Etsi nostra fides non sit evidenter, non tamen est probabiliter tantum, sed certò vera, n. 81.

Probabilitas non tollitur à solâ evidentiâ, sed etiam à certitudine, n. 82.

Arguunt, quia est moraliter evidens, nos non esse in statu pura nature; cur? n. 83.

Hoc supponit plura falsa, nempe non potuisse in eo statu dari miracula, &c. n. 84.

Est de fide, quod status pura nature non implicat, n. 85.

SS. PP. probabiliter tantum ex miserijs inferunt existentiam originalis, n. 86.

Non est evidens dari religionem supernaturalem, & omnes alias sectas, quoad errores, qui sunt contra legem supernaturalem, esse falsas; nec argumenta, quæ sunt contra fidem, solvantur evidenter à n. 87. ad 90.

SS. PP. contendebant probare Infidelibus credibilitatem, & credenditatem fidei, non autem fidem esse evidentem; immò hoc probat oppositum, n. 91.

Non est evidens Deum precipere, ut credamus. Explico, n. 92.

Falsa miracula Hætherodoxorum, n. 93.

Quid ad verum miraculum necesse? n. 94.

Non est evidens, Deum non posse dare malo homini virtutem miraculorum, quâ abutatur, n. 95.

Deus obligare potest, ut credam falsum, n. 96.

Celebre sophisma, n. 97.

Valet illatio ab opposito contradictorio consequentis, ad oppositum contradictorium, non autem contra-

contrarium antecedentis, num. 98.

Contraria possunt simul esse falsa, non simul vere, n. 99.

Rejicitur P. Elizald. docens praequiri evidentiam religionis, non evidentiam mysteriorum, ut credamus, n. 100. & 101.

Quae mysteria de necessitate medijs explicitè credenda? n. 102.

An sit moraliter evidens, quod Caesar fuerit Romanus, n. 103.

N. 77. **P**rimum est: Evidens est omne credibile fide Divinam esse verum: sed evidens est nostram religionem esse ita credibilem: ergo evidens est esse veram. Minor probatur; quia vel Fidelis iudicat se teneri ad credendum, vel dubitat, vel tantum opinatur? Si primum, ergo concludit dari praeceptum, ut Deo credat; ergo concludit doctrinam, quam credere tenetur, esse a Deo; ergo esse veram. Confirmatur; quia certitudo comparata per rationem est evidentia; sed certitudo de revelatione est ita comparata; ergo est evidentia.

N. 78. Respondeo hoc argumento valde urgeri eos, qui negant actum naturalem ferri posse in objectum supernaturale, ut videre est

apud M. Joan. a S. Thom. d. 2. art. 3. n. 7. & Matrium d. 6. n. 294. At quia ego in Tr.

Matri. de Fide ex professo docui actus supernaturales intellectus, & voluntatis non differre essentialiter ex objecto formali motivo ut quod; et sic differant ex objecto formali motivo ut quo; ibique pro mea sententia citavi Scotum cum Matrio in 3. d. 6. qu. 7. P.

Ripald. d. 45. de Ente, per totam, & tom. 3. d. 21. n. 65. & 69. & apud illum plurimi, quibus addidi P. Salas, C. de Lugo d. 9. de

Fide, P. Ovied. contr. ultimam de Animam p. 4. & 1. 2. tr. 7. contr. 2. n. 23. P. Requens

1. 2. d. 11. sect. 5. P. Arriaga d. 14. sect. 5. & alios contra Caiet. 1. 2. qu. 63. art. 4. cum

P. Suarez alijs Junioribus Thomistis, P. Suarez lib. 2. de Gratia cap. 11. P. Valqui. 1. 2. d. 86. n. 25. P. Ruiz d. 46. de Praedestin. sect. 5. C. Pal-

lav. lib. 2. de Gratia cap. 3. & lib. 4. de Charit. cap. 16. P. Perez de Virtut. Theolog. d. 3. cap. 5. & alios; quia, inquam, docui posse actum supernaturalem ferri in motivum naturale quod; & actum naturalem in motivum quod supernaturale, & differre tantum

ex modo tendendi, ut supponit P. Gaspar Hurt. d. 1. de Spe diffic. 2. ad finem, & probat P. Ripald. tom. 3. d. 21. n. 71. & 72. ideo

facile me expedit. In forma distinguo maiorem: omne credibile fide Divinam, id est, infusam supernaturali, est evidenter verum, concedo; id est, credibile propter revelationem

Dei, five realem, five putatam; vel fide Divinam praescindendo ab infusa, & naturali, nego maiorem, & minorem in eodem sensu. Nam est tantum evidens, quod nostra religio sit credibilis propter Dei revelationem, non autem fide infusa. Addo quod cum revelatio non sit evidens, nec evidens est quod nostra religio credibilis sit ob Dei revelationem.

Ad confirm. dico, quod certitudo comparata per rationem evidentem, & evidenter illativam rei sit evidentia; non autem certitudo comparata tantum per rationem unice excludentem prudentem, non autem imprudentem formidinem de opposito, est evidentia.

Dices: Si nostra religio non est evidenter vera, est tantum probabiliter vera; ergo est etiam probabiliter falsa: ergo non tenemur eam sequi, nec peccabimus eam non sequendo, eo modo quo non peccamus affirmando Deiparam esse in originali conceptam, quia utraque contradictoria est probabilis. Nego sequelam, ut dixi sect. 1. §. 1. Not. 7. quia inter non evidens, & non probabile, mediat moraliter certum; & quia nostra religio tot, & tam gravia habet motiva pro credibilitate suae veritatis, ut non nisi stultè negari possit eam esse veram; ergo non est tantum probabiliter vera, sed est certò moraliter vera.

Instas: Nostra religio reddit omnes alias improbabiles; ergo est evidenter vera, quia probabilitas non tollitur nisi per evidentiam partis oppositae. Concedo antecedens, & nego consequentiam, & huius probationem; quia probabilitas tollitur etiam per certitudinem moralem.

Secundum est, quia est moraliter evidens nos non esse in statu purae naturae: ergo est evidens omnium credibilissimam esse veram, quia est evidens debere esse supernaturalem. Antecedens probatur 1. quia si essemus in purae naturae, facilis esset cognitio ultimi finis; sed non est, ut constat ex dissensu Philosophorum; ergo. Secundò, quia non pateremur miseras, & passionum deordinationem, quas de facto experimur: ergo colligitur aliquo originali peccato, non possibili in statu purae naturae, genus humanum de facto fuisse infectum: ergo experientia miseriarum evidenter manifestat nos non esse in purae naturae. Tertiò ex appetitu, quem homines habent ad convivendum amicitiam cum Deo, & Deus cum homine; & ex desiderio sciendi futura, consulendi oracula, quod passim datur etiam in Gètilibus. Quartò ex miraculis, quorum nullum extitisset in purae

purâ naturâ, in quâ exigentia causarum illa servaretur.

N.
84.

Respondeo hoc argumentum supponere tamquam evidentiâ plura non tantum ita dubia, ut de illis imprudenter dubitare possim, sed etiam prudenter. Nam non est evidens in purâ naturâ dari non potuisse miracula, revelationes, desideria sciendi futura, peccatum originale proportionatum illi, quo de facto inficimur, iussicientem ultimâ finis cognitionem adeo tenuem, qualem quicumque rudissimus, & in sylvis enutritus habet; immò oppositum horum omnium est valdè probabile, cum ad purâ naturâ statum satis sit, ut homo tunc ad statum supernaturalem elevatus non esset: ergo omnia in argumento numerata non sunt saltem evidenter de essentia purâ naturâ; quin, ut dixi, valdè probabile est, quod essentia purâ naturâ stare possit cum oppositis eorum, quæ assumit argumentum. Adde argumentum contendere, quod non sit possibilis status purâ naturâ, cujus oppositum est de fide contra Baianos, ex Bullis Pij V. Gregorij XIII. & Urbani VIII. Quare rectè C. Aguirre tom. 3. in S. Anselm. d. 105. n. 11. concludit contra Vincentium Contenson tom. 5. disp. 1. cap. 1. *speculat.* 2. cum ijs argumentis uti, ut suadeat esse possibilem statum purâ nature, absolute loquendo, non tamen secundum potentiam ordinariam, ut vel excludant simpliciter tamquam impossibilem cum statum, vel nihil concludant. Lege etiam P. Ripald. tom. 3. contra Baium d. 8. Quapropter dum S. August. S. Thom. & alij DD. ex hujus vitæ mortalis ærumnis, ex rebellionē concupiscentiæ, ex inclinatione ad malum, ex ignorantia, ex morte deducunt peccati originalis existentiam, hoc deducunt tantum probabiliter contra Gentiles; non autem illis rationibus utuntur quasi demonstrativis, ut scitè Emin. Aguir. loc. cit. n. 98. Audi S. Thomam 1. 2. qu. 85. art. 6. & lect. 3. in cap. 5. *Epist. ad Rom.* dicentem: *Sic igitur hujusmodi defectus, quamvis connaturales homini videantur, absolute considerando naturam humanam ex parte ejus, quod est in eâ inferius; considerando tamen Providentiam Divinam, & dignitatem superioris partis nature humane, satis probabiliter (nota hoc) probari potest, hujusmodi effectus esse penales, & sic colligi potest humanum genus peccato aliquo originaliter esse infectum.* Hec S. Thom. vide etiam P. Annatum in August. à Baianis vindicato lib. 5. per totum.

N.
85.

Pius V.
Greg.
XIII.
Urban.
VIII.
C. Aguir.
Contes.
P. Rip.
S. Thom.
S. Aug.
C. Aguir.
S. Thom.

N.
86.

Dices: Quod omnes existimant verum, est evidens esse verum: sed omnes existimant dari religionem supernaturalem, quia omnes

P. Ann.
nat.

N.
87.

sectæ aliquid supra naturâ legem, & doctrinam agnoscunt: ergo est evidens dari religionem supernaturalem. Distinguo maiorem: Quod omnes existimant evidenter verum, est evidens esse verum, concedo; quod certo moraliter existimant esse verum, est evidenter verum, nego. Vel aliter: Quod omnes putant verum ex instinctu naturæ ante omnem aliorum instructionem, concedo maiorem; ex instructione eorum, à quibus educati fuerunt, nego maiorem. Certè non est evidens, quod puer educatus in sylvâ cognoscat aliquam religionem supernaturalem, quæ est aliquid purè contingens, & nullatenus necessario connexum cum principio naturali, ut dixi §. anteced.

Initas: Est evidens dari aliquam religionem veram: est evidens omnes alias esse falsas: ergo est evidens solam supernaturalem esse veram. Nego minorem, nam est evidens eas tantum esse falsas, quæ continent aliquid evidenter falsum contra legem, & doctrinam naturalem, non autem illas, quæ hoc non continent; atque adeo non est evidens religionem saltem purè naturalem, seu Philosophicum esse falsum, licet evidens sit esse incredibilem, & non credendum.

Tertium est, quia est evidens omnia argumenta nostræ religioni opposita evidenter solvi: ergo est evidens nostram religionem esse veram. Antecedens probatur; quia SS. Patres putarunt se ea solvere evidenter, ita ut non tantum putent se evidenter ostendere credibilitatem, sed etiam evidenter veritatem nostræ religionis, nam pro veritate dimicarunt, & ideo Ecclesiam comparant monti non abscondito, qui ab omnibus videri potest. Confirmatur: quia Fideles evidenter judicant se teneri credere nostram religionem ut à Deo dictam: sed quod evidenter judicatur ut dictum à Deo, est evidenter verum, nam est evidens Deum non dicere falsum: ergo est evidens nostram religionem esse veram. Argumenta hoc §. allata trahit dilectus P. Elizaldæ discipulus, nempe P. Joan. Barella, olim in Universitate Mediolanensi Primarius Theologiæ Professor, vir mihi amicissimus, quo neminem ingeniosorem agnovi, paucis abhinc annis è vitâ functus.

Respondeo cum P. Suar. d. 4. de Fide sect. 2. n. 9. negando, quod omnia argumenta opposita evidenter solvantur, quid dicat C. de Lugo, nam solvantur tantum certo moraliter, ita ut nullum prudens de opposito dubium relinquant. Quis enim solâ ratione instructus evidenter solvat, quæ fiunt contra SS. Trinitatem; & ostendat esse eviden-

tem veram: est evidens omnes alias esse falsas: ergo est evidens solam supernaturalem esse veram. Nego minorem, nam est evidens eas tantum esse falsas, quæ continent aliquid evidenter falsum contra legem, & doctrinam naturalem, non autem illas, quæ hoc non continent; atque adeo non est evidens religionem saltem purè naturalem, seu Philosophicum esse falsum, licet evidens sit esse incredibilem, & non credendum.

evidenter falsum illud principium, Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se? Quis quod ex Deo, & homine fiat una Persona? Quis quod Deus sit immutabilis, & tamen liberè velit, aut nolit? Certè totà fide egeamus, ut ea credamus, & toto ingenio, ut argumenta opposita sæpe probabiliter solvamus. Ad SS. PP. dico, quod illi plerumque conabantur evidenter convincere Infideles de credibilitate, & credenditate nostræ religionis; contendebant enim eos peccaturos, si non crederent, adeoque esse evidens, quod tenerentur credere, ita ut non possent sine peccato non credere: ergo Patres propter hoc ipsum, quod illis proponebant debitum credendi, meritum, & præmium fidei, non putabant se evidenter ostendere veritatem nostræ religionis. Vide P. Maurum de hoc argumento. Ut autem Ecclesia sit visibilis, non est necesse, ut ejus doctrina sit evidenter vera; satis ut doctrina Ecclesiæ in Romano Pontifice visibilis sit evidenter credenda, & sit certò moraliter vera; quomodo ut alicujus pater sit visibilis, non est necesse, ut sit evidens quod eum genuerit, satis ut sit moraliter certum.

Ad confirm. dico, aliud esse, quod Fideles evidenter judicent se teneri credere, quod religio nostra sit vera, & hoc verum est; aliud quod evidenter judicent nostram religionem esse à Deo dictam, & esse veram, & hoc falsum est.

Dices: Est evidens Deum præcipere, ut credamus nostram religionem: ergo est evidens Deum loqui. Similiter si non esset evidens Deum esse veracem, non teneremur credere; ergo neque si non sit evidens Deum loqui.

Respondeo, juxta communissimam doctrinam de conscientia, de qua ego latè egi d. 6. scilicet. i. duplex esse præceptum, legem, aut obligationem: alia est lex directæ, alia reflexæ: directæ est lex Dei nobis extrinseca, quæ hoc, vel illud præcipit; reflexæ est ipsa lex conscientia nostræ intrinseca, quæ imperat credere, obedire, exequi id, quod cum tali apparentiâ proponitur ut ab homine, vel Deo dictum, vel ut præceptum. Hanc legem reflexam homo cognoscit evidenter; directam cognoscit tantum certò moraliter. In formâ distinguo: Est evidens directè Deum præcipere, nego; non enim evidens est existere ipsum extrinsecum Dei præceptum, de credendo: est evidens reflexè Deum præcipere, concedo; est enim evidens me habere legem intrinsecam conscientia obligantem ad credendam rem à Deo dictam, & dictum Dei, quoties proponuntur certò moraliter.

raliter existentia, ita ut de existentia non possim prudenter dubitare: eo modo, quo est mihi evidens lex intrinseca obligans obedire, quoties apparet certò moraliter superioris præceptum, licet non appareat evidenter. Ad aliud dico antecedens negari ab omnibus, qui non cognoscunt evidenter Deum esse veracem; ego tamen nego consequentiam, quia ut teneat credere Deum loqui, satis est certitudo moralis de locutione.

Quartum est, quia est evidens nostram religionem veris miraculis propagatam, & confirmatam fuisse: sed est evidens Deum permittere non posse vera miracula, (sunt enim miracula quodammodo locutio Dei) in confirmationem religionis falsæ: ergo est evidens nostram religionem non esse falsam. Sed contra; quia ex miraculis non potest evidenter deduci veritas nostræ religionis, ut expressè P. G. Hurtad. d. 2. diff. 6. & M. Mart. de Prado in Theol. Mor. cap. 7. q. 9. n. 8. obiter i. quia non est evidens ea facta fuisse; 2. quia non est evidens fuisse miracula vera; nam, ut legi potest in Caraim. lib. 1. Theolog. Mor. Fund. Fundamento 3. d. n. 225. latè pag. 92. qui plura habet curiosas; nam Gentiles etiam, & Hæretici, maxime Albigenes, plura in speciem mirabilia finxerunt, nempe ambulare super aquas, et si Eucharistia beneficio ab aquis absorpti fuerint; quæ omnia ope Demonis patrata fuerunt, qui sine dubio plura in speciem mirabilia facere potest, de quibus latè S. Thom. in quaestionibus de Potentiâ q. 6. de Miraculis art. 5. Similia mirabilia finxerunt Magi Pharaonis, & Simon, & Elymas, uterque Magus. Idem finxit Calvinus de vivo se mortuum simulante, licet simulationis suæ poenam sortitus sit reverà moriendo, ut ait C. Bellar. lib. 4. de Notis Ecclesiæ cap. 14. 3. licet daremus esse evidens quod fuerint vera miracula, (de ratione enim miraculi est, quod sit supra virtutem omnis causæ creatæ, etiam supernaturalis, vel, ut explicat. rom. 2. d. 30. n. 181. quod sit contra consuetum modum operandi in ordine naturæ, vel gratiæ) non tamen est evidens, quod Deus non potuerit dare homini virtutem miraculorum; cum enim virtus operativa miraculorum pertineat ad gratias gratis datas, perverlo homini communicabilis est, qui potest ea abuti, ut confirmet falsum; quomodo Sacerdos potest ad malum finem uti potestate consecratiâ; ergo illud ad summum est moraliter certum, non autem est evidens, cum plures TT. doceant posse de potentia absolutâ à Deo permitti vera miracula in cõ-

Mm firma-

firmationem falsi. Ita sentit Duran. *qu. 1. Prol. n. 47. M. Bannez 2.2. qu. 5. art. 1.* Mich. de Medina, P. Petr. Hurt. *d. 26. sect. 4. l. 1. Val. tom. 3. d. 1. qu. 5. pu. 1. P. Ovied. contr. 3. de Fide n. 58. Ocham. quodlib. 4. qu. 10. Gabriel in 3. diff. 24. qu. unicat. art. 3. & P. Ripal. d. 4. de Fide sect. 5. eruditè; etfi negent M. Mart. de Prado in Theol. Mor. cap. 7. de Fide qu. 9. latissime. Similiter quod Deus se solo producere possit habitum vitiosum, tuetur P. Vafqu. 1. 2. d. 90. cap. 4. n. 11. P. Arriaga d. 39. sect. 4. & alij licet hoc neget P. Suar. P. Val. cum M. Godoy *tom. 1. in 1. 2. d. 19.**

N. 96. Dices: Est evidens Deum obligare non posse, ut credam falsum; ergo &c. Nego antecedens, vel distinguo: falsum impeditivum ultimi finis, concedo; non impeditivum, nego. Similiter nego esse evidēs Deum non posse permittere, ut Dæmon per falsa miracula ita omnes homines decipiat, ut obligentur sequi falsum; ut enim Deus in pœnam peccati originalis permisisit totius mundi infectionem, cur in pœnam ejusdem permittere non possit ut homines per falsa Dæmonis miracula decipiantur? Dixi non esse evidens, non autem dixi non esse moraliter certum.

N. Quantum est celebre sophisma, quod di-
 97. versimilem offerri potest, ut videre est in P.
 P. Suar. Lugar d. 2. sect. 2. n. 2. P. Mendoza d. 22. §. 6. C. de
 M. Med. Suo d. 5. m. 30. M. Bannez qu. 1. art. 4. ad 5. P.
 M. Ban. Ovid. contr. 4. n. 5. Hæc illatio valet: Hæc Re-
 P. Orre. ligio est evidenter falsa, ergo est evidenter in-
credibilis; ergo etiam hæc: Hæc religio est evidenter
credibilis, ergo est evidenter vera. Consequentia
probat; quia, juxta Summalistas, valet il-
latio ab opposito consequentis ad oppositum
antecedentis: sed oppositum hujus conse-
quentis, ergo est evidenter incredibilis, est hoc,
ergo est evidenter credibilis; & oppositum hu-
jus antecedentis, est evidenter falsa, est hoc,
est evidenter vera: ergo valet ea illatio: Est
evidenter credibilis, ergo est evidenter vera.
Idem argumentum hoc modo proponitur;
valet, est evidenter impossibile, ergo est eviden-
ter incredibile; ergo etiam valet: Est evidenter
credibile, ergo est evidenter possibile.

N.
98. Respondeo regulam ita intelligendam, nempe, quod valeat illatio ab opposito contradictorio consequentis, ad oppositum contradictorium, non autem contrarium antecedentis. Ita valet, *Petrus est homo, ergo est animal; non est animal, ergo non est homo: non autem valet, non est animal, ergo non est lapis; quia homo, & lapis opponuntur contrarie: sed in nostro casu ille propositiones, est evidenter incredibile. est evidenter credibile, vel,*

est evidenter impossibile, est evidenter possibile, non opponitur contradictoriè, sunt enim omnes affirmativæ: ergo dicta illatio non valet, est evidenter credibile, ergo est evidenter verum; vel, est evidenter credibile, ergo est evidenter possibile. Siquidem contradictoria hujus, est evidenter incredibile, non est hæc, est evidenter credibile; sed hæc, non est evidenter incredibile. Similiter contradictoria hujus, est evidenter impossibile, non est hæc, est evidenter possibile; nec contradictoria hujus, est evidenter falsum, non est hæc, est evidenter verum, sed sunt istæ, non est evidenter impossibile, non est evidenter falsum: ergo illatio non valet. Ratio est; quia contrariè possunt esse multis falsæ, non autem simul veræ: ergo ex eo quod falsum sit consequens, & verum sit contradictorium, vel contrarium consequentis, non sequitur verum esse contrarium antecedentis, quia antecedens potest esse falsum, & consequens esse verum, & non autem potest antecedens esse verum, & consequens esse falsum. Itaque nostra religio nec est evidenter vera, nec evidenter falsa, quia hæc non sunt contradictoria: ergo datur medium, nempe obscurè, certò tamen prudentialiter verum. De hoc legi potest P. Munifia vir pietate, doctrinâ, & morum gravitate insignis, & mihi, dum Barcinonæ degerem, in primis amicus, de essentia, & attributis Dei d. 18. n. 56. qui argumentum commune pro possibilitate creaturæ, cui visio Beata debeatur, petitum ex propositione Euclidis malè intellectâ optimè dirimit, dicens illegitimè ex opposito antecedentis inferri oppositum consequentis; legitimè autem ex opposito consequentis oppositum antecedentis.

Dices ex P. Eliz. qui licet *ad qu. 6. ad 17. N.*
doceat, quod ut aliquod mysterium creda- 100.
tur, necessaria non sit evidentia illius; & ut P. Eliz.
vera religio invenitur, necesse non est, ut
prius examinentur singuli omnium religio-
num articuli, quæ certissima sunt, alias ple-
rumque viâ abolveretur, antequam singu-
lorum articulorum examen perfereretur; at-
tamen, ait P. Eliz. prærequiritur evidentia
de veritate religionis, antequam aliquis ar-
ticulus in particulari credatur. Sed contra;
quia sicut hic articulus, *Nostra Religio est ve- N.*
ra, potest ita proponi, ut evidenter obliget 101.
ad ejus fidem, abique eo quod explicitè pro-
ponantur alij particulares articuli, ex. gr.
Trinitatis, Eucharistiæ &c. ita cur accidere
non potest, ut prius proponatur alicui articu-
lus Trinitatis, ita ut evidenter obligetur
ad ejus fidem, antequam articulus ille ge-
neralis, *Religio nostra est vera*, ei proponatur?
Ergo

Ergo non est necesse, ut antequam alicui particularis aliquis articulus proponatur, habeat evidentiam de veritate religionis. Accedit quod Theologi inquirentes, quorum mysteriorum fides explicita sit necessaria necessitate medij ad salutem, ad tria reducere videntur; nempe ad hoc, quod Deus sit, quod Remunerator sit, quod Redemptor sit: immo P. Suar. d. 12. sect. 4. C. de Lugo d. 12. n. 91. & plures alij dicunt, non esse necessariam necessitate medij ad salutem, fidem explicitam Christi D. Redemptoris, sed saepe sufficere, quod Redemptionis articulus credatur implicitè in voto: ergo multo minus requiritur, ut iste articulus, *Religio nostra est vera*, credatur explicitè, quidquid dicat P. Eliz. contra torrentem T.T. ergo tota ejus machina, quod ante fidem alicujus articuli particularis necessariò praequiri-

ratur evidentia hujus, quod fides nostra sit vera, est omnino aerea.

Inillas: Haec veritas, *Caesar fuit Roma*, est N. evidenter vera; ergo multo magis haec, *Religio nostra est vera*. Sed contra; quia an haec veritas, *Caesar fuit Roma*, sit moraliter evidens, definire nolo; hoc unum dico, quod si ejus apparentia est talis, ut excludat etiam stultam formidinem, erit moraliter evidens; si autem talis non est, non erit. Addo, quod dato antecedenti, consequentia non tenet; quia licet motiva antecedentis sint minora, apparent tamen evidenter connexa cum ea veritate; non ita motiva fidei cum mysterijs fidei: ergo tum ratione luminis, tum ratione excessus, quem habent mysteria fidei cum hac veritate, *Caesar fuit Roma*, potest haec esse moraliter evidens, non autem illa, *Religio nostra est vera*, ut dixi sect. 1. §. 2. in 4. respons.

FINIS, LAUS DEO.

FINIS, LAUS DEO.

Tom I. Mm j. INDEX